

SAŠA PAVČEK

»Ne da sovražim - da ljubim, sem na svetu!«

Saša Pavček, 2011
Foto: Maj Pavček

Avtorica: Stanka Ledinek

Oblikovalec: Peter Groznik - Peč

Literatura:

Knjige s plakatov;
Avtoportret - Saša Pavček, Sodobnost, 2000;
Hermína Kovačič: Z biseri je treba ravnati previdno, Ona, 2003;
Saša Pavček: Najprej sem tvegala sama s seboj, Gorenjski glas, 2005;
Miha Trefalt: Za uspešno žensko ležijo moški, Gledga, 2009;
Saša Pavček: Disleksija, Andragoška spoznanja, 2010;
Saša Pavček: »Kar vztrajam v paralelnih svetovih, saj me kljub naporom nagovarjajo in veselijo.«, Dialogi, 2011

DRUŽINA

Saša Pavček se je rodila 21. aprila 1960 mami Mariji in očetu Tonetu v Ljubljani. V družini jo je pričakal še dve leti starejši brat Marko. Kot otrok je bila introvertirana, borila se je z disleksijo in posledično z nenehnim dvomom v svoje zmožnosti in ustvarjanje. Otroštvo je preživela na Krasu in ljubezen do pokrajine ter njenega dialekta se je v umetnici globoko zasedrila. K njeni kasnejši življenjski poklicni odločitvi je veliko prispeval oče, ki je bil v njenih otroških letih umetniški vodja in direktor Slovenskega mladinskega gledališča. Prav tam se je Saša Pavček navdušila in seznanila z igralstvom. V srednji šoli je obiskovala dramski krožek pri Dragi Ahačič v Pionirskem domu, nato se je pridružila Šentjakobskemu gledališču. Še kot dijakinja je bila nagrajena za vlogo Veronike Deseniške. Vpisala se je na AGRFT in leta 1983 tam tudi diplomirala.

Je diplomirana igralka, prvakinja SNG Drama v Ljubljani, docent za dramsko igro in umetniško besedo na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo, piše dramska besedila, pesmi, eseje. Doslej je odigrala preko 120 vlog klasičnega in modernega gledališkega repertoarja, igra na filmu in televiziji. Za igralsko in literarno delo je prejela številne nagrade in nominacije. Ima sina Maja, njen partner pa je Andrej Ribič. Njeno vodilo v življenju je replika iz Antigone: »Ne da sovražim - da ljubim, sem na svetu!«

Mama Marija in oče Tone

Prvi šolski dan, 1966

Z bratom Markom odhajata v šolo

Osnovnošolka Saška

Za brata Marka (1958-1979)

Danes pišem pesem zate,
brat,
nisi zmogel teže,
a vedi, da teže so brez tebe težje.
Nosim jih,
nosim štiri desetletja,
nosim,
pišem pesem tebi, brat,
da bi premagala težino,
uteži odlagam na papir,
skorjo solz praskam si z obraza,
spomine groze brišem znova, znova ...
Tvojo vero vame, najstnico,
negujem,
hvala za popotnico, moj brat!
Moč je odgovornost,
moč je luč
in luč breztežna.

Brat Marko

»Saška, ne glej ljudi, se ne spodobi, da tako buljiš,« so mi večkrat oponašali, ko sem bila majhna, saj sem neprestano zrla v ljudi, in tega nisem znala skriti. Pogosto sem bila nekako miselno odsotna, zagledana v novega človeka in sem ga do podrobnosti preučevala. Kasneje sem ga znala imitirati in sem se pri tem tiho veselila. Tudi danes ni dosti drugače in noben bonton ni kaj dosti zalegel. Radovedna sem, kakšni so ljudje, kaj skrivajo, kako govorijo, hodijo, kaj mislijo ... Zabava in zanima me opazovati ljudi, zdi se mi, da so stalni vir navdiha, morda celo bolj kot literatura.

K otroku, ki ga čutim v sebi, se vedno zatekam, ko me svet odraslih preveč vznemiri, rani. To je moj svet sanj, strasti, fantazije, ženskega instinkta, prepuščanja radovednosti. Svet, kjer je mogoče vse. Ta svoboda mi daje moč, da si upam storiti tudi kaj nemogočega. Sanje so trden temelj, v katerega verjamem.

V prvi razred sem šla leto prej kot vrstniki, kar takrat ni bilo nič neobičajnega. Z menoj so bile težave že v vrtcu, zato je bilo za starše najbolje, da so me dali kar v šolo. Mislim, da je bilo to pametno, saj me v vrtec ni vleklo, bila sem namreč precej plaha in sramežljiva, s težavo sem se vključevala v tamkajšnje zame preveč poštirkano okolje. Vesel spomin prvega razreda me veže zgolj na ljubega sošolca; prepričana sem, da bi se branja naučila laže, če bi sedela poleg njega. Še vedno mislim, da je ljubezen največja motivacija v življenju.

V otroštvu sem sanjala, da bi bila cirkusantka, ženska guma. Cirkuska vrvohodka me še vedno navdihuje, je metafora za moje življenje. Zdaj živi cirkusantka le v mojih pesmih, kot tista, ki hodi po vrvi, robu, tvega, pada, vstaja, pleza spet po lestvi pod svod maneže in včasih tudi omahne v globino.

Portret, 1985. Foto: Tone Stojko

Iz filma Decembrski dež, 1990

DRUŽINA

Mama Marija Pavček

Zdi se mi, da je v človeku še vedno kaj neznanega. Kaj, še sam ne ve. Res, da je človek z vsakim dnem starejši, a nov dan je vedno nov, in to nenehno rojstvo nas oplaja. Meni se zdi, da potujem do same sebe. Trenutno me bolj zanima pot kot to, da bi se končno našla. Na poti so vselej nova presenečenja, pojavljajo se stranpoti, ki jih spoznavam kot moje nove jaze, različne, drugačne.

Noč imam rada tudi zaradi tega, ker sem ponoči lahko brez slabe vesti pasivna, sanjava in lena. Privoščim si sprehod po ozki brvi med sanjami in resničnostjo in takrat najdem največ dragocenosti, ki polnijo moj domišljjski svet, in tako so jutra bogatejša za skrivnosti sanj, ki se po skrivnih poteh priplazijo v novo vlogo.

S sinom Majem

Človek je naravnan k temu, da noče pokazati svojega sramu, prav tako se noče preveč razkriti, če pa se že, želi sebe pokazati v lepši luči, kot je v resnici. Sram nas je v bistvu pokazati sebe takšne, kakršni smo. Morda nas ovirajo predsodki, moralnost, vzgoja. Z vsem tem se moramo spopadati, da bi lahko bili svobodni.

Saša in njen partner Andrej Ribič

Urejanje očetove zapuščine
Foto: Tihomir Pinter

Ob dnevu materinstva za mamo Marijo (1930-2019)

Mama je prva in zadnja beseda. Skobaca se iz otrokovih ust, nato se skozi življenje vrtinči v zvokih upajočih, rotečih, jeznih, ljubečih, prosečih, prestrašenih, ljubosumnih, in še v mnogih, mnogih barvah čustev, dokler končno zadnjič plane iz drobovja na vrata umirajočih ust in pocinglja: Mama! Ta zvok ima samo eno barvo. In zlata veriga materinstva se sklene z novim členom, je tako, mama?

Z očetom Tonetom

Bolečina je moja spremljevalka. Razum si želi miru, živeti trdno, neobremenjeno in svobodno, brez nadležne bolečine, a kaj, ko je vsemu navkljub ravno bolečina tista, ki plemeniti mojega duha, krepí voljo; je stalna spremljevalka moje notranjosti, del mene, mojega resničnega in sanjskega življenja.

Moj svet za sina

Na tvojih nožicah stoji moj svet, med igrivimi prstki se tke moja vest, mojo temino odpelje tvoj tovornjak – in sem žoga lahkotna v tvojih rokah!

Vrzi me v zrak, da me poboža oblak, vrzi me proč, ko ne boš več otrok,

vrzi me, vrzi, saj ni pedi na tej zemlji, ki bi lahko me ranila,

ti si podaril mi krila s prvim pogledom vedočih oči, ki so segle najgloblje do mene,

kot z njimi bi rekel, ne skrbi, mama, na svetu sem bil pred teboj,

davno že, davno preplaval sem ocean, osvojil ledene vrhove, brcal pesek sredi Sahare,

vem, kako se živi, zato lezi, lezi nazaj, lezi, mama, zaspi.

Šala o slavi

Na nedeljskem sprehodu me je neka gospa kar naprej gledala, tako da sem si mislila, da me gotovo pozna bodisi z odra ali televizije. Nato me celo pozdravi in jaz ji v slogu znane igralka odzdravim. Gospa reče, da me pozna, seveda, si mislim, moje delo je pač opaženo, nato pa doda: »Ste se pa precej spremenili, odkar ne delate več pri Mercatorju.«

Vsak mora imeti čas, da »nič ne dela«. To mora bit! Neprestano hlastanje nima nobenega smisla. Zelo rada se pogovarjam s prijateljicami, zelo rada grem s psičko na sprehod, rada sem v krogu svoje družine, rada grem na dobre koncerte, rada grem v gledališče, v kino, rada pa tudi nič ne počnem. Vzamem knjigo, berem, rada spim, kratka, nič kaj tako zelo posebnega ni v mojem življenju, kar bi bilo vredno izpostaviti. Življenje je lepo in je vredno izpostaviti. Življenje je lepo in je vredno, da ga preživljamo z ljudmi, ki te imajo radi, ki imam jaz njih rada, ki podpiramo eden drugega, ki si imamo kaj povedat.

Foto: Peter Uhan, 2011/12

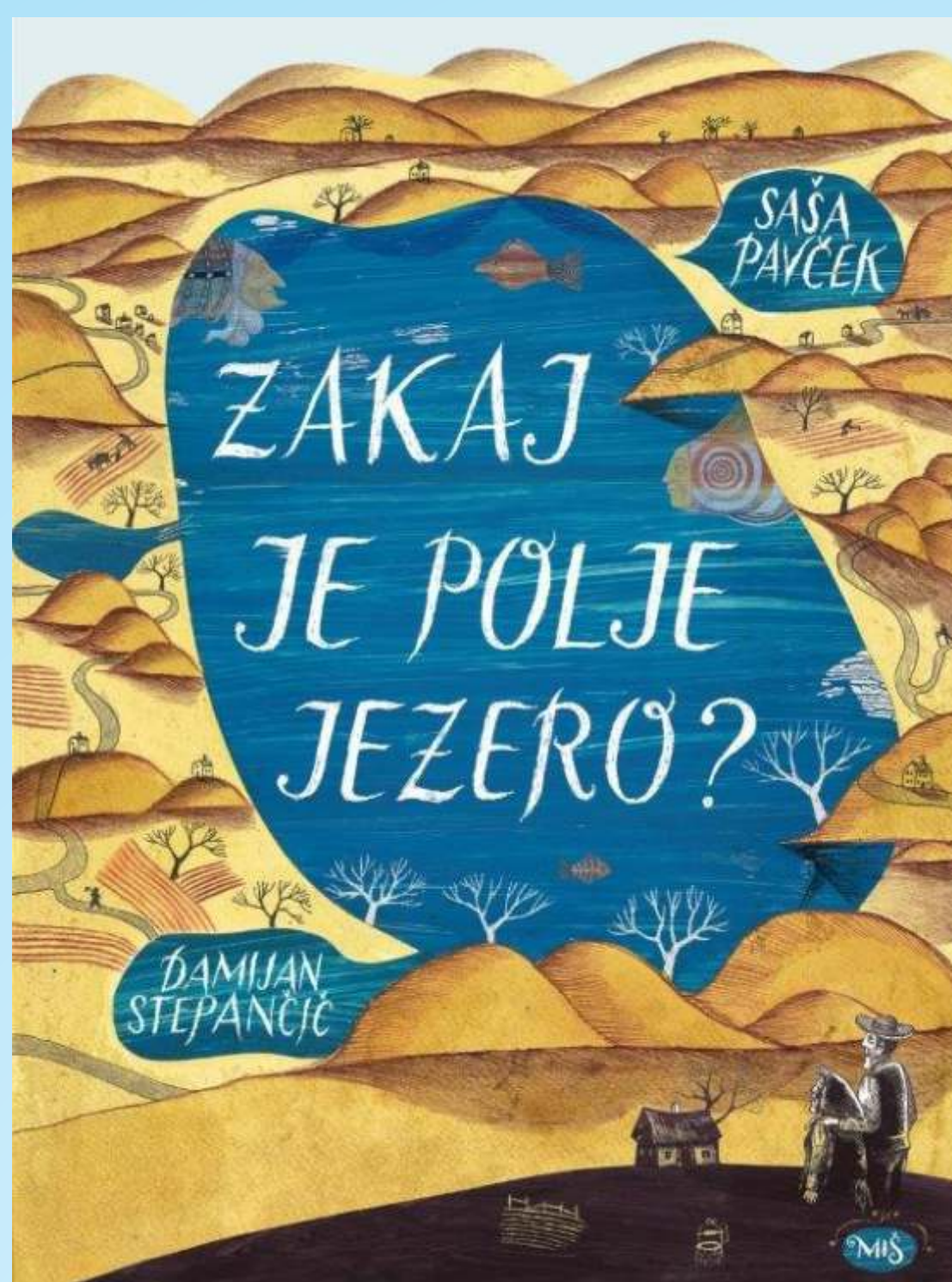

Pogled v kamero, 2018/19
Foto: Peter Uhan

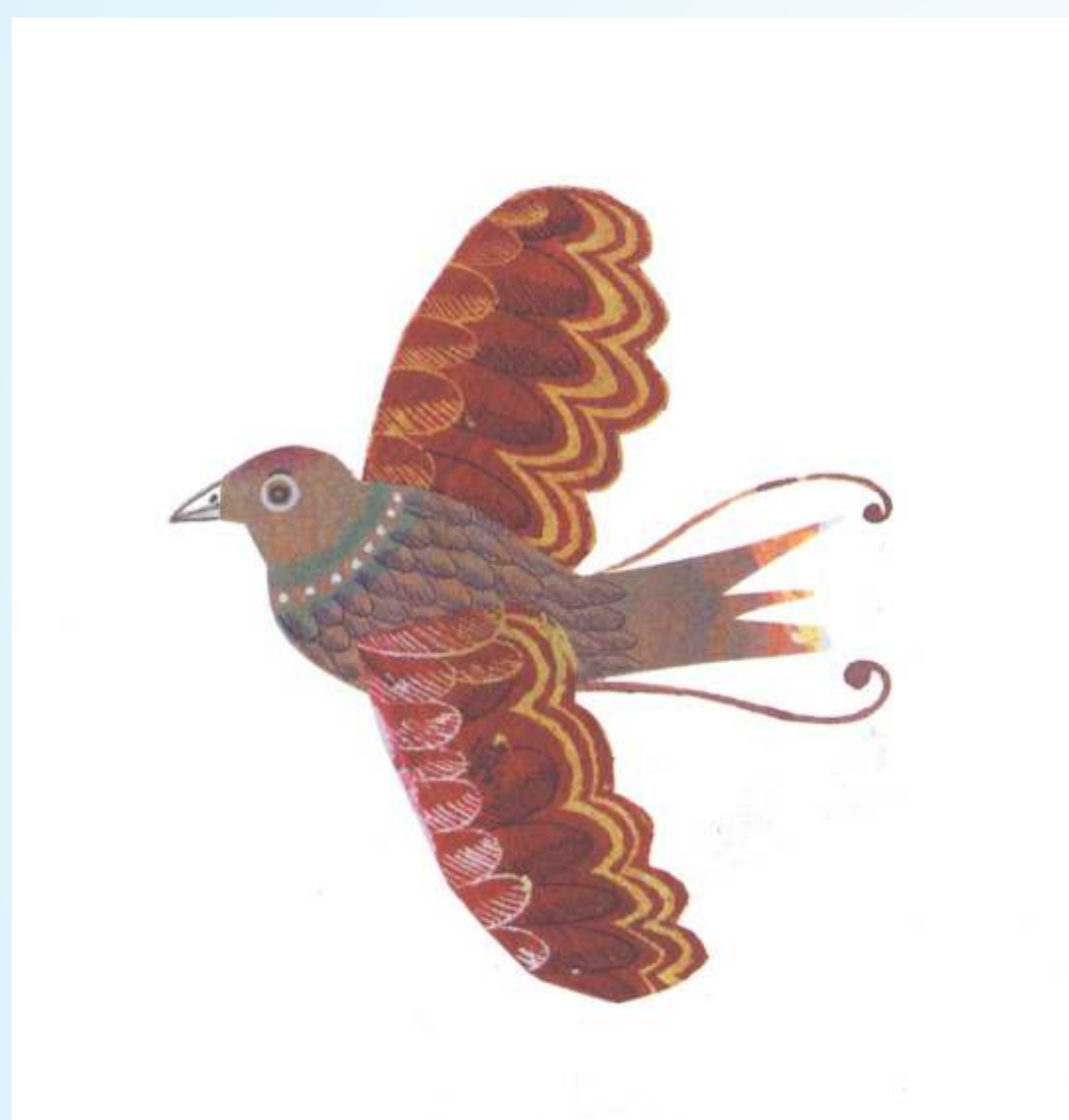
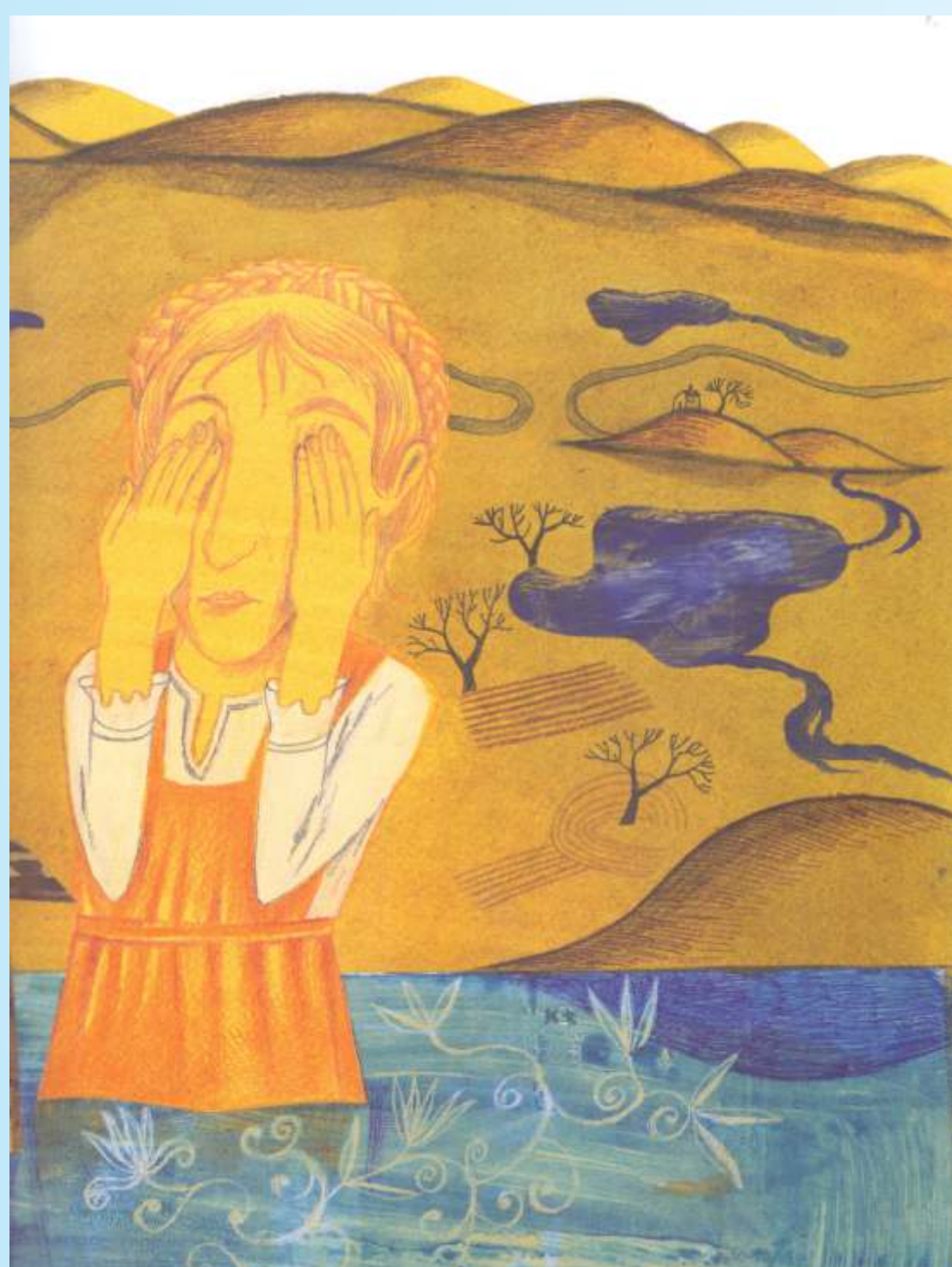
SLIKANICI ZA OTROKE

Zakaj je polje jezero?

(pravljica o skrivnosti Cerknškega jezera), 2014

Rada imam slovenske ljudske pesmi, tam je naš izvor, veliko tragične, pretresljive usodnosti, tudi šaljivosti. Zdelo se mi je, da jezero, ki je na Notranjskem od nekdanj, prav kliče po teh koreninah. A vpletel se je današnji čas, ki ljudi po krivici izloča, jih ponižuje, ignorira, slepari, manipulira z njimi. Toda pravljice so zato, da dobro zmaga in ima človek upanje.

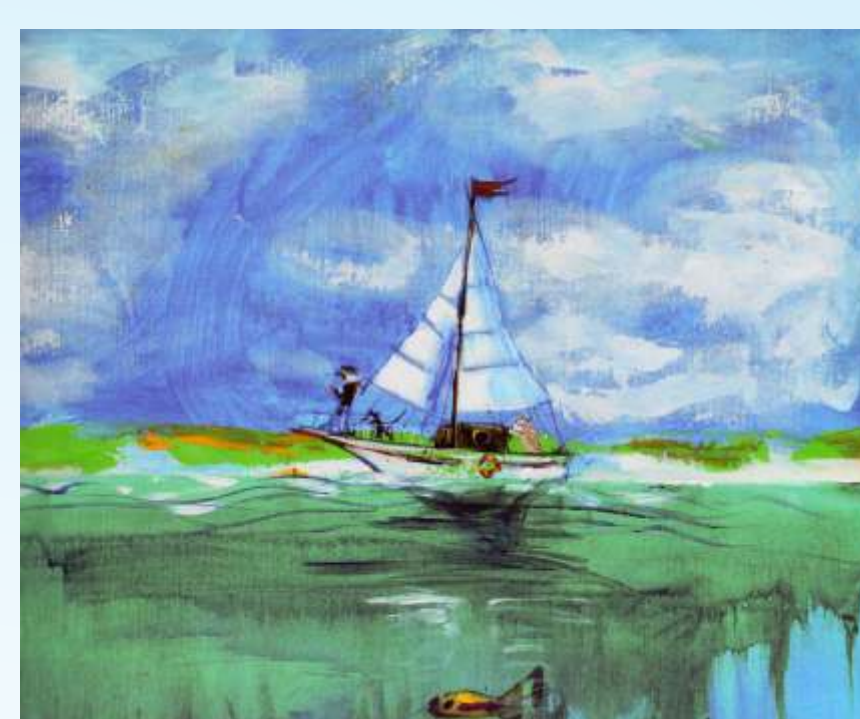
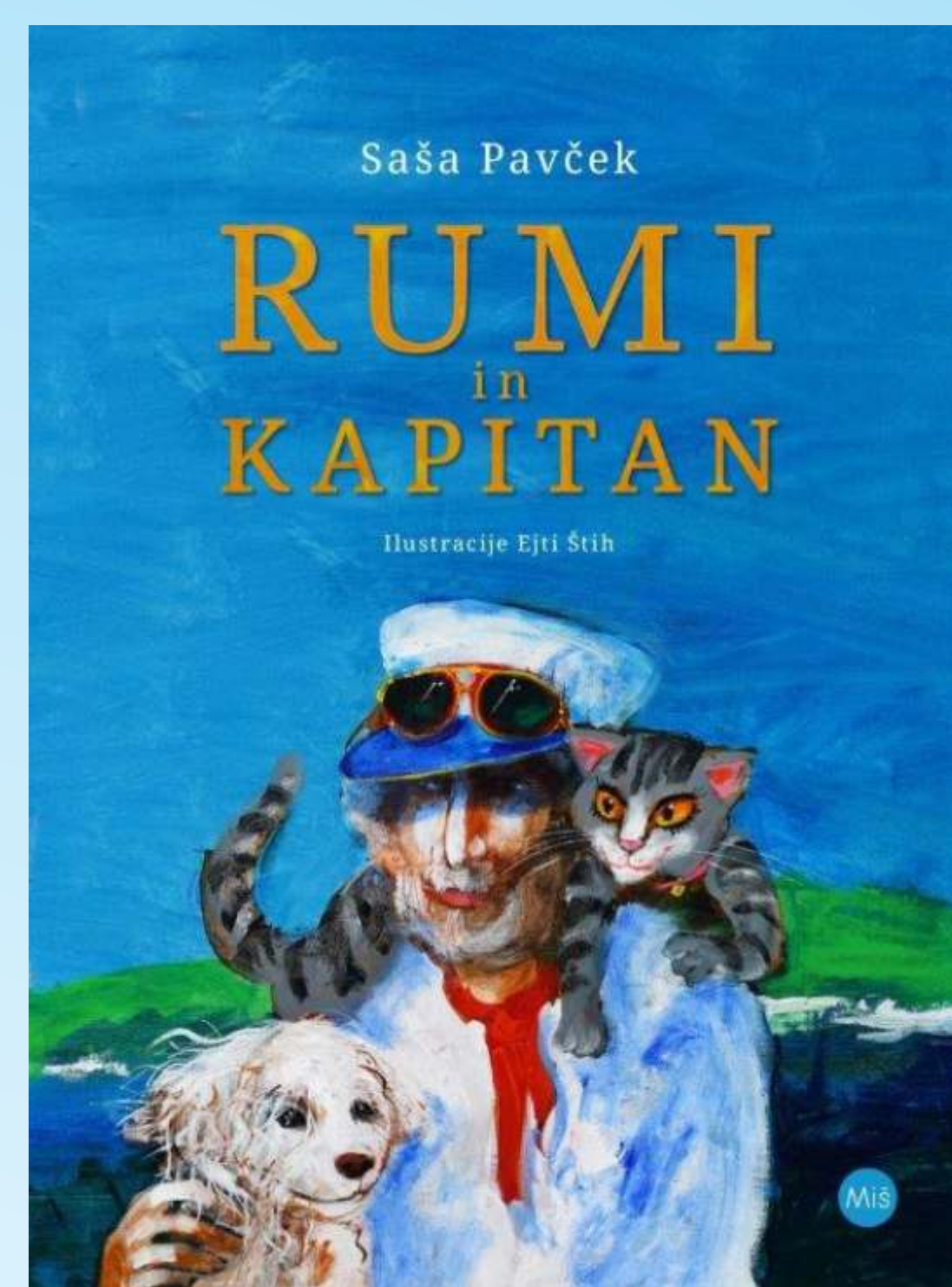

»Nežna deklica, vse pravljice, ki sem ti jih povedala, pripoveduj tistim, ki jim zaupaš, pripoveduj, pa bo na svetu bolj veselo, manj krivic, manj solzá!«

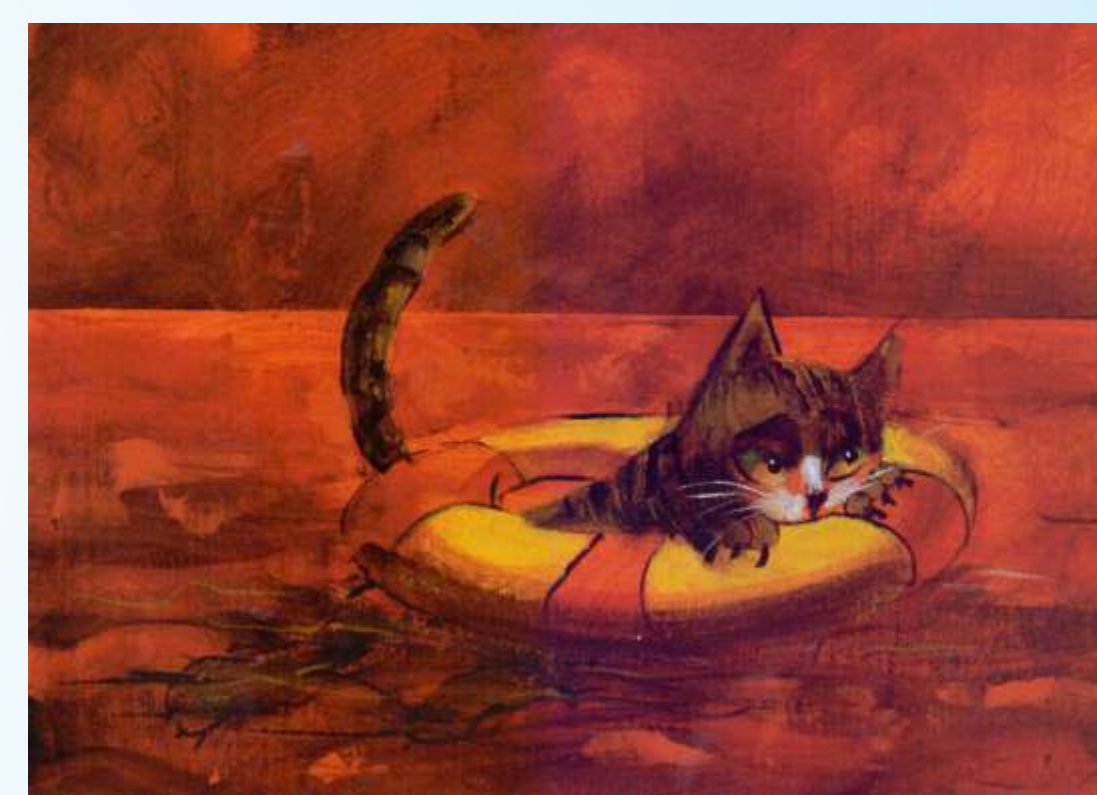

»Ta svet ni edini svet, ti mila dušica! Vse se lahko še spremeni, če človek hoče, če si res želi! Sedi k meni, pa ti povem eno krasno pravljico, pa še eno, pa še zgodbo za povrhu! Boš videla: pravljичni svet je lep, na njem pravica zmeraj zmaga, se krivica poravna. Poslušaj, pa ne boš več žalostna.«

Rumi in kapitan, 2018

Na sinji morski se gladini
leskeče jambor do neba,
jadro v zlatu, srebrnini,
s soncem, z vetrom se igra,
blage sapice pestuje,
da jadrnica poplesuje, poplesuje ...
Kam odhaja, kam potuje?
Najbrž daleč, najbrž da na tuje.

Muc se s krikom: »Ljubim te!«
vrže med valove in postane živ dokaz:
kdor ljubi, skoči kar na glavo,
kdor pa ne, v pustoti sam umre!

Tedaj pa znanec naš z začetka potovanja
ponosno sede na plovilo,
v galebjem kljunčku *o miru sporočilo*,
odda ga policaju, ki ne ve, če je veljavno,
saj pisemce miru prinesel je galeb,
in ne golob, kot to je običajno.

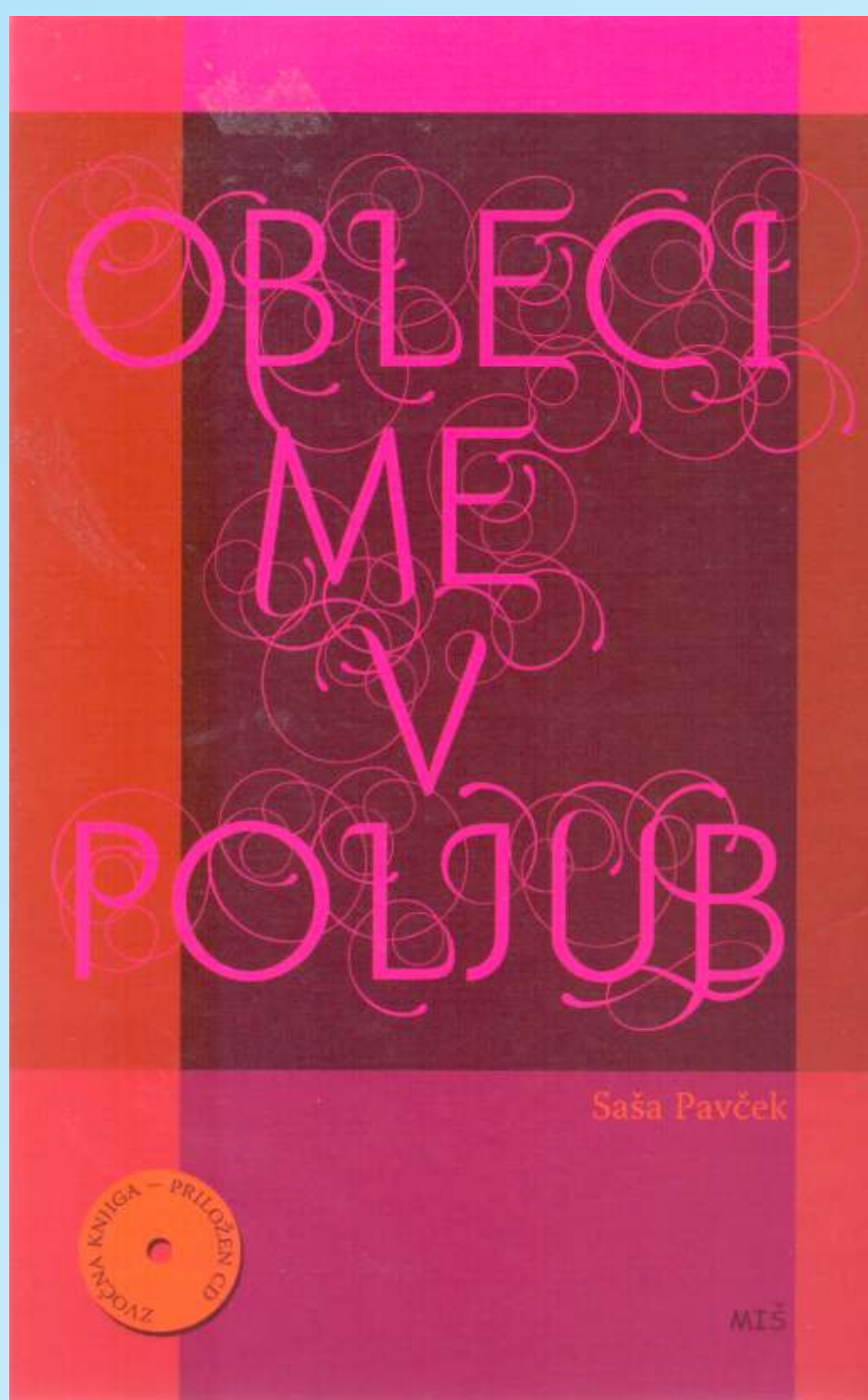

Saša Pavček in Eji Štih na predstavitvi slikanice Rumi in kapitan. Bled, 2019. Foto: Mirko Kunšič.

POEZIJA

»Če tvoja beseda ne zdrsne skozi zenice bralca in se vsaj malo ne pomudi v njegovi notranjosti, je bolje, da pišeš le zase.«

Ljubezen je edino, kar nas osmišlja, je osnovna človeška potreba, naša edina prava moč, ki se ne kaže v premoči močnejšega in agresivnejšega, temveč v notranji moči ljubečega človeka, ki spoštuje sočloveka. Zbirka je naravnana na ljubezensko tematiko, vendar poleg erotične komponente ljubezen pojmem širše. Menim namreč, da je vse preveč sovraštva, sumničavosti, pohlepa, sebičnosti. Moje pisanje je sicer intimno, a je hkrati odpor proti naštetemu. Zdi se mi, glede na odzive bralcev, da so razumeli tudi to dimenzijo.

Saša Pavček: Obleci me v poljub, 2010 in 2011 (3 natisi) ter v Braillovi pisavi, 2012

Nastop s poezijo Obleci me v poljub, Cankarjev dom, 2011
Foto: Maj Pavček

Brat z oblaka

Brat z oblaka
prihaja na prazen list papirja,
živi, mi narekuje ritem stavka.
Kaos se ureja, umirja,
moja agonija se končuje.

Usoda se je zasukála vase,
ničesar več ne terja;
začasno bivanje se izteka,
ljubezni izgublajo sijaj strasti.

Vse se steka v eno strugo,
počasi tonem vanjo,
kot bi se rojevala v neznano ...

Iskanje je našlo iskro,
dogorela je,
nje tema je svetlejša
od luči tuzemstva.

To je najbrž smrt.
Štiri črke zapisujejo trpki, topli nič ...

Pozdravljena,

S vetloba
M oja
R adostna
T išina!

Tone, Marko, Saša Pavček: Meni je lep ta svet.
A me piace questo mondo, 2017

Odmev

...
Ko vržeš kamen, zaječi.
Ko pade kaplja, zadoni.
Ko list se zgane, zatrepče.
Ko solza kane, je tišina.

Svetloba v ogledalu

...
Ta tvoj poljub –
najbolj oddaljena bližina,
najbolj razpršena celovitost,
vid, ki tipa,
okus po nedosežnosti,
notranjost brez roba,
sama sila krhkosti ...

Poljub zapisan

Ko me poljubiš, ne dvomim nič:
bog je, so angeli in smrti ni!
(Ah, tvoj poljub vsakič znova – razodetje!)
Ko za bežen hip poljubiš

moje lice, bi ti nastavila še drugo ...
Ko z roko vržeš mi poljub v pozdrav,
obstane v letu jata ptic,
a ko s prsti podrsaje

mi napišeš zaporedje šestih črk,
jih nepismena ne znam prebrati.
Razkrij, nevednici, skrivnost hieroglifa,
poduči me, zakaj ta ljub zapis

tako me bega, da plešejo mi črke
v bokih in jezik zatika se v spomin
dotika, ki ti ga izpisuješ kot poljub.

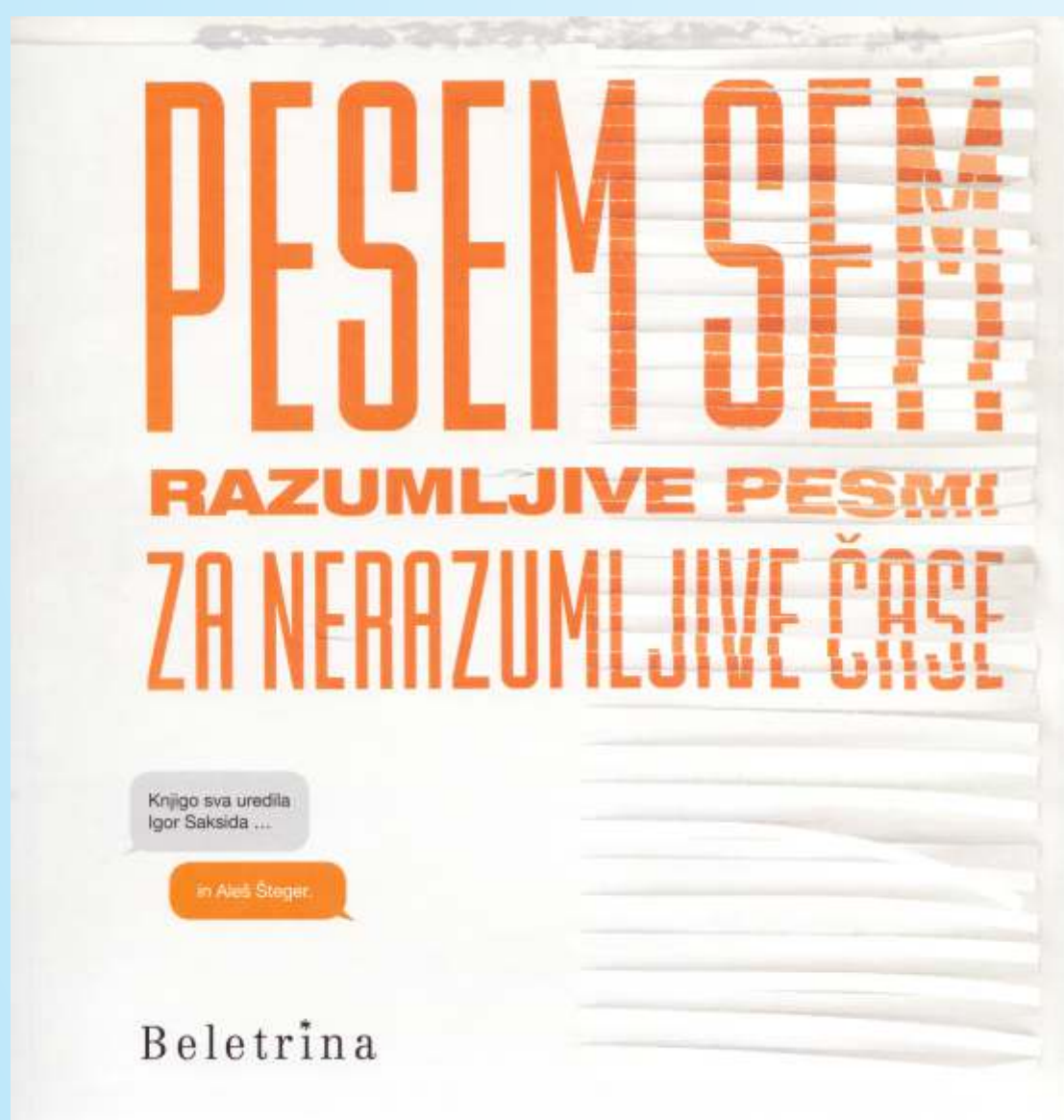
Zakaj je tako?

Nenadno si padel vame,
kot pade prvi sneg v gori.
Gora je presenečena,
a sprejme dar neba kot danost.

V svoje globeli zloži
vsako plast srebrnine
kot balo za radosti doto,
ne sprašuje, čemu mana z neba,

in kaj bo, ko premine.
Vse je prosojno in jasno,
vse je narava,

njen zakon,
njena usoda
in njena večna skrivnost.

Pesem sem. Razumljive pesmi za nerazumljive čase, 2018

NIMAM HČERKE

Nimam hčerke, da bi ji darovala,
kar sem nasledila od žensk mojega rodu,
nimam hčerke, ki bi razumela,
ne da bi ji kdo povedal,

nimam hčerke, ki bi čutila,
kdaj mi je najhuje,
nimam hčerke, ki bi slepo verovala
da ženska vse prenese,

da bo vse dobro,
da ne more biti nikdar huje,
nimam hčerke, ki bi potrpela,

ki z mano bi molčala in molčala,
nimam hčerke, da z njo bi tekmovala,
katera ti bo ljubša,

nimam hčerke, ki bi nasledila
mojo ženskost, ne da bi vprašala,
če ženskost osrečuje ...

Obleci me v poljub - predstava poezije in glasbe. Nastopajoči: Saša Pavček, Aljoša Rijavec, Šemsudin Dino Džopa, Jan Oršič

GLEDALIŠČE

»... moje življenje s tem vražjim poklicem, ki mi prinaša muko in slast ...«

Saša Pavček se je v letih 1986/1987 izpopolnjevala v Parizu in tam tudi igrala v Théâtre Arcane vlogo Sarah v Pinterjevem Ljubimcu. V Parizu je nastopila tudi z dvojezičnimi recitali slovenske poezije Edvarda Kocbeka, Marka Kravosa in Franceta Prešerna. Od leta 1985 je stalna članica SNG Drama Ljubljana, od leta 2000 ima status prvakinja. Odigrala je več kot 120 različnih vlog v gledališču, filmih in na televiziji, je nosilka klasičnega in modernega repertoarja, med drugim je odigrala: Ofelijo v Shakespeareovem Hamletu, Schillerjevo Marijo Stuart, Vanjo in Ranevsko v Češnjevem vrtu Čehova ter Irino v Treh sestrah, Bogomilo v Smoletovem Krstu pri Savici, Goldonijevo Krčmarico Mirandolino, Nušičevo Gospo ministrico, De Fillippovo Filumeno Marturano, Vito v Atkinsonovi drami Vita & Virginija, Elmiro v Molièrovem Tartuffu, slikarko Galactio v Barkerjevih Slikah z usmrtitve, Antigono v Jovanovičevi Antigoni in Teiresias v Sofoklejevi, Mamo in Babico v Angelu pozabe Maje Haderlap, Valery v Mc'Pherson: Jez, Valerie v Rezinem Bogu masakra ...

W. Shakespeare: Milo za drago, vloga Julija, 1979/80
Foto: Jendo Štoviček

J. Giraudoux: Za Lukrecijo, vloga Paola, 1980/81
Foto: Marjan Ravnikar

B. Brecht: Malomeščanska svatba, vloga nevestina sestra, 1985/86
Foto: Tone Stojko

Prišla sem do spoznanja, da na odru daješ nekaj, kar meniš, da je tvoje, in ko se ljudje identificirajo s tem, kar jim daješ, postane njihovo. To je pravzaprav največji uspeh. Umetnost pripada tistemu, ki jo potrebuje, sprejema, ne tistemu, ki jo dela. Ko igram, sem le nekakšen transfer med nebesno svetlobo in publiko. To je moje poslanstvo, ki osmišlja na odru moj korak, pogled, izrečeno ali zamolčano besedo.

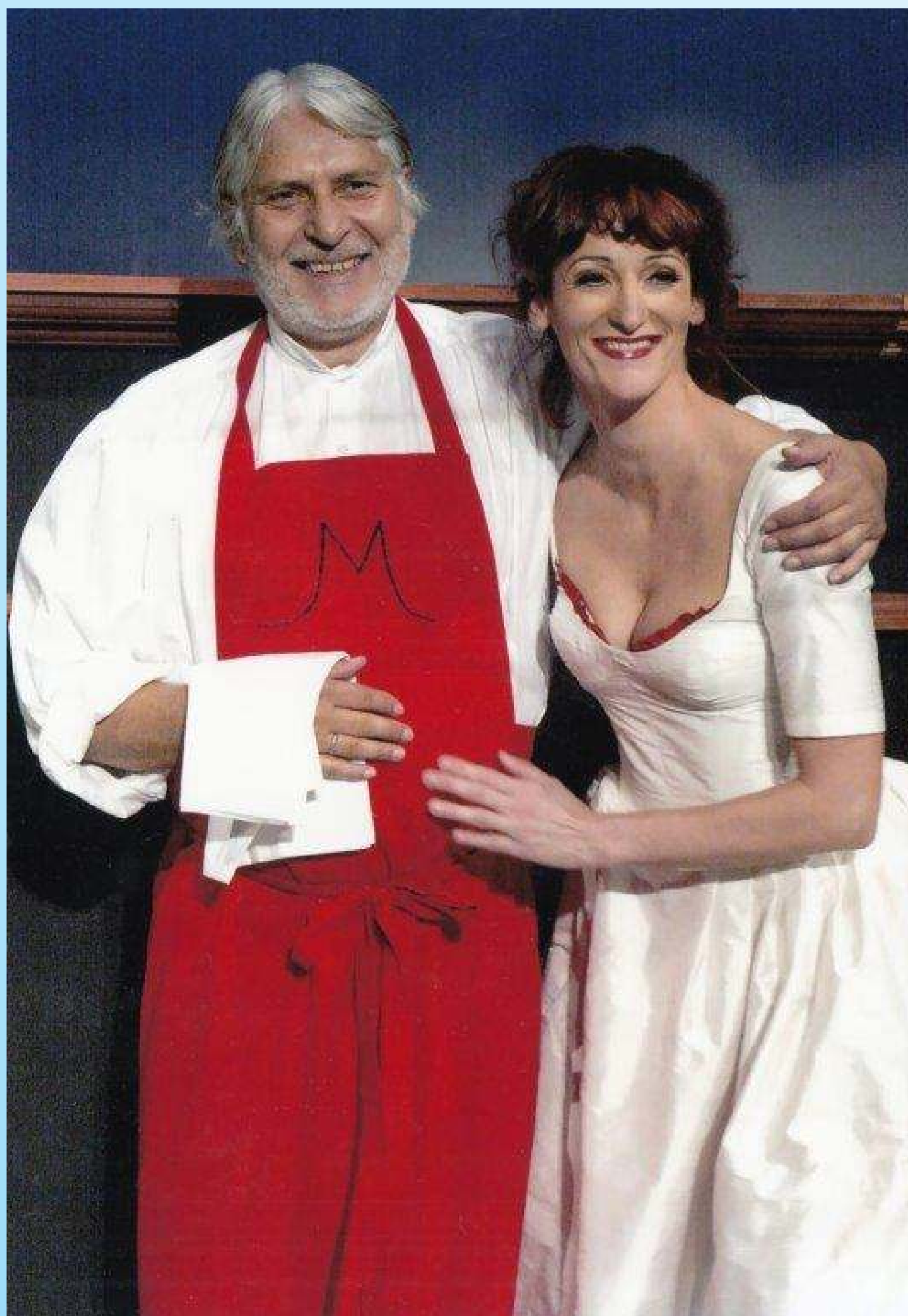
F. Schiller: Marija Stuart, vloga Marija Stuart, 1988/89
Foto: Tone Stojko

G. Strniša: Samorog, vloga Uršula, 1992/93
Foto: Tone Stojko

E. Atkins: Vita & Virginija, vloga Vita Sackville – West, 1999/2000
Foto: Peter Uhan

C. Goldoni: Krčmarica Mirandolina, vloga Mirandolina, 2003
Foto: Peter Uhan

Saša Pavček in Boris Cavazza, 2003
Foto: Peter Uhan

Tudi nežnost je lahko ostra kot rezilo, in solza rose lahko bolj rani kot vse sablje iz orožarn naše zavesti.

Zaljublencem v gledališče

Gledališče, ti panj strasti,
smeha in spopadov,
sabljanja glasov in ščebetanja src,
pred tvojimi zaprtimi vrati stojim,
zastala v čudnem času,
ki ponuja razmislek:
kaj mi pomeniš,
kaj so o tebi in zate napisali že umrli,
kaj je po krivici šlo v pozabo,
kaj narekujejo mi sanje.

Pot bo tisočletna in vendar nova.
Nabrusimo srpe čustev,
obnovimo kladiva strasti,
izostrimo škarje intuicije
za nov aplavz, krohot, ihtenje,
za življenje, za lepoto!

In črno brezno parterja
bo vsem zaljublencem v gledališče
povrnilo luč,
moč konj krenila v galop,
jata ptic pod svod,
zavrtinčil se bo zlati prah
besed, misli, glasbe,
geste in katarze.

GLEDALIŠČE

»... moje življenje s tem vražjim poklicem, ki mi prinaša muko in slast ...«

Hotela sem raziskati temne plati svojega življenja in se mi je zdelo, da bom s pomočjo igre prebolela bolečo bratovo smrt. Po tolikem času lahko rečem, da bolečina v realnem življenju ostaja taka, kot je bila, morda jo je obrusil čas, le na odru se je kdaj pa kdaj spremenila v svetlobo. V tistih trenutkih se mi je zazdelo, da lahko komuniciram z dušo, ki je odšla v neko drugo dimenzijo, neverjeten privilegij, ki sem se ga ustrašila, kasneje celo sramovala ...

F. M. Dostojevski: Bratje Karamazovi, vloga Katerina Osipovna Hohlakova, 2004/05
Foto: Tone Stojko

J. B. P. Moliere: Tartuffe ali prevarant, vloga Elmira, 2006/07
Foto: Peter Uhan

Anton Pavlovič Čehov, ruski dramatik, je moj ljubček. Priznam in ni me sram. Tudi ničesar ne pričakujem v nasprotju z njegovimi junaki. Ta genij dramatike je moj neskončni vir inspiracije in najtrši oreh za verigo moje iznajdljivosti. Pri Čehovu je vse mogoče in obenem ni mogoče nič, razen čutenja tišine. Njegovi junaki zato hlo smrdijo po postanih sanjah.

Naš značaj je naša usoda velja za Čehova nemara bolj kot za katerega drugega dramatika. A ni tako enostavno, kot se sliši. Pri Čehovu je potrebno kot detektiv iskati neželene motivacije. Izbrskati v liku nekaj, kar si ne želi priznati, nekaj, česar se morda niti ne zaveda, in potem to skrivnost globoko skriti v čudne in čudovite motivacije.

W. Shakespeare: Tit Andronik, vloga Tamora, 2008/09
Foto: Peter Uhan

H. Barker: Slike z usmrtnice, vloga Galactia, 2010/11
Foto: Peter Uhan

A. P. Čehov: Češnjev vrt, vloga Ranjevska, 2016
Foto: Tone Stojko

Ga še nisem srečala, Slovenca, pa tudi Slovenke ne, ki se ne bi rada smejala. Le smisli za humor so različni, vsi ga nimajo, a to še ne pomeni, da se ne smejejo radi. Smeh je nekaj spontanega, nekaj, kar privre, enako, le bolj osrečujoče kot solze. Smeha se ne da posiliti, potvoriti. So pa razlike v smehih, to pa. Nekateri se smejiijo bolj zase, vase, neopazno, drugi tako glasno, da se že zaradi njihovega smeha zasmejiš. Oboje je simpatično.

Z Rumijem, 2016
Foto: Tone Stojko

Glavni predmet garderobe je ogledalo. Imeti veliko ogledalo in dobro luč je neizmerna dragocenost. Rada se gledam v ogledalu, ne le zato, ker sem nečimrna, marveč ker se počasi šminkam in spreminjam v nekoga drugega, notranje se pripravljam in umirjam za nastop. Brez tega razbitega ogledala sem mrzla, kot da se ne bi uspela pogovoriti s samo seboj, kaj in kako bom kaj počela.

Jaz in jaz v ogledalu tako snujeva bojni načrt. Cilj je znan: osvojiti oder, strategija pa je vedno malo drugačna, ker nikoli nisem v povsem enakem razpoloženju. Na obronkih ogledala so pripete sličice, pri meni se moj malček smeji in me vleče v preteklost, potem se nehote spomnim, kako čas beži, saj je še pred kratkim tu pred tem ogledalom pisal domače naloge, zdaj pa sem sama, v samoti iščem še večjo osamo, da bom lahko prestopila polje dovoljenega in se spustila v avanturo.

Sofokles: Antigona, vloga Teiresias, 2016/17
Foto: Peter Uhan

M. Korun: Sveti mož, vloga Magda, 2017/18
Foto: Peter Uhan

DRAMATIKA, ESEJI ...

Ustvarjalnost se pri Saši Pavček z igralstvom ne konča. *Čisti vrelec ljubezni*, njen dramski prvenec, ki ga je v ljubljanski Drami uprizoril Dušan Jovanović, je bil leta 2003 nominiran za Grumovo nagrado. V letih 2004/06 je obiskovala delavnice kreativnega dramskega pisanja pri reviji Sodobnost in v kranjskem Prešernovem gledališču. Leta 2005 je izšel njen knjižni prvenec *Na odru zvečer*, ki ob *Čistem vrelcu ljubezni* vključuje še štiri eseje o gledališču, monokomedijo *Al' en al'dva* in enodejanko *Arija*. Drama v verzih *Pod snegom* ji prinese tretjo nominacijo za Grumovo nagrado.

Bužec on, bušca jaz, 2000
Foto: Tone Stojko

Bužca – oziroma Luča iz monokomedije **Bužec on, bušca jaz** – je nastala nekega poletnega dne, ko sem se dolgočasila, premlevala vse svoje »bolečine« in mojemu spominu nista mogla uiti dva stavka. Zapičila sta se mi kakor ost v možgane in mi nista dala miru – dokler ju nisem izdrla, da se je pocedila sladka, vroča kri – Bužca.

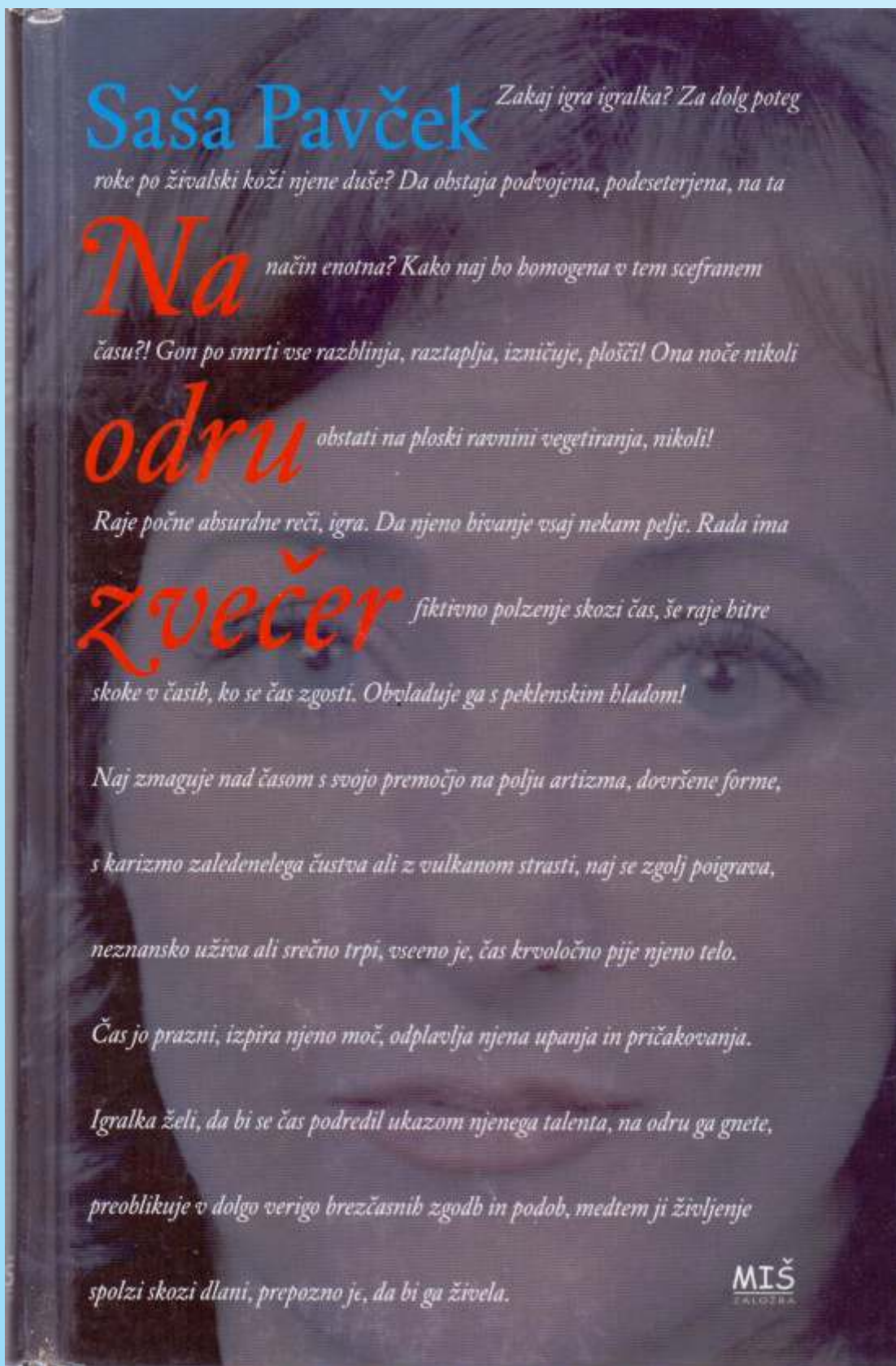
Ravno zaradi svoje minljive enkratnosti, zaradi te krhke neulovljivosti, je izrečena beseda tako mikavna; zadaj jo imam, čutim jo, greje me znotraj, odpira tisoče drobnih slik, vse so drugačne, barvaste, bele, rahle kot s ptice perutjo zarisan oblak, ostre kot nožev nešteti rapir ... Ena sama beseda zmore v hipu odpreti zaklenjeno skrinjo otroštva, mrzle peči na novo očistiti dimastih saj in izza kupa pepela ujeti metulja, ki je pravkar priletel iz pozabe v tvojo staro dlan.

Morje ne obžaluje nešteti smrti valov, ki nenehno ponikajo na sipkem pesku obale, morje ve, da se v mehki sredici temnega oceana, ki spominja na barvo duše človeka, rojeva nov vzgib, bodoča jata valov, nešteti, ponavljajočih, med seboj v sorodu, a neponovljivih in enkratnih v naraščanju in usihanju.

Al' en al' dva, igralec Aleš Valič

Al' en al' dva je veseloigra o temperamentnem oštirju Alenu, ki na svojstven način doživlja krizo identitete, krizo srednjih let in zakonske zveze, ko sreča svojega dvojčka. V komičen zaplet se zavrtita Alen in Alen, zdaj sta v sovražnem ljubosumju sprta, zdaj združena v eno. Oba iskalca, osamljenca, večna otroka, hrepeneča po bratovskem objemu.

Saša Pavček: Na odru zvečer, 2005

Čisti vrelec ljubezni, soigralec Janez Škof, 2003
Foto: Peter Uhan

Čisti vrelec ljubezni govori o tem, da zanemarjamo to, kar je primarno v človeku. Pozabljamo na čisti vrelec ljubezni v nas samih in raje hlepimo po oblasti, pohlepu, slepilih telesne ljubezni. Človekova vest se zdi okamenela, kot iz železa, nič se ne gane v njej. Dovoljeno je skorajda vse. Milina in senzibilnost sta prezrti – tako kot instinkt in duša. Vse preveč je racionalnih odločitev in konstruktov. Tudi v umetnosti. Vse mora delovati pravilno, kot stroj, brez napake. Življenje in umetnost pa sta resnična, pristna, prav zaradi napak.

Saša Pavček: Čisti vrelec ljubezni, 2003

Če ti ne gre, bo šlo, če ne odnehaš. Ko napišeš stavek desetkrat in te začne vznemirjati, je verjetno, da ga boš res našel, če ga boš napisal še desetkrat; ko ga boš povedal, bo naravno zazvenel takrat, ko boš nad njim skorajda obupal in iz radovednosti poskusil znova, takrat bo tvoj za večno.

Pred teatrom v Londonu, uprizoritev Arije, 2009
Foto: Maj Pavček

Kaj ostane na odru zvečer, ko zastor pade in toplota igralčeve energije izpuhti pod betonski strop, med železne traverze, jeklene vrvi in mrtve reflektorje? Ali sploh kaj ostane? Se vse spremeni le v izparino? V postan, kiselkast zrak? Kam odide duh, duša, ki je še malo prej živila enovito, polno življenje, življenje, stisnjeno v kristal predstave? Življenje, ki je v dobri uri ali dveh preživelo vse, kar človek doživi v vsem svojem bivanju? Zakaj kar naenkrat vse izgine, kot da se ni nič zgodilo, kot da je bilo vse le privid? Bilo je, pa vendar ni bilo. Zakaj?

Saša Pavček: U srčanom džepu. V srčnem žepu, 2017

Najlepši na svetu je človek, sam po sebi. Enkratna, nepredvidljiva oseba. Kako čaroben je hip, ko zagledaš nekoga, ki ga trenutek osvetli, in veš, to je ta človek in nihče mu ni enak. To je ta lepa oseba v kratkem utrinku svojega življenja. To je njeno življenje. Tukaj. Zdaj. Ta trenutek ujamem v svojo igro na odru, sem oseba in sem jaz, veliko bolj sem jaz kot jaz brez nje. Sem tukaj in zdaj. Živim utrinek v življenju. Živim za utrinek. Dokler se ne utrne.

NAGRADE

»Prihajam domov v gledališče. Zakurim ogenj, povabim svobodo, naj lačna družbe prisede.«

Nagrada Prešernovega sklada in tudi vse druge so me za hip vzdignile, dale eliksir, ki pa deluje le kratek čas. Najbolje jih je čim prej pozabiti, saj ko si na odru, publiko zanima le to, da si prepričljiv. Število tvojih nagrad je takrat zanje nepomembno, tisti trenutek te hočejo zase, predanega, čustvenega, v polni moči izraza. Glavna nagrada igralcu je aplavz, stik s publiko in energija, ki teče med njimi. To je zelo intimno doživetje, nič pompoznega, glamuroznega, vidnega na zunaj, a se mi zdi, da ga ne more nadomestiti nobena bleščeča nagrada.

1978
Zlata Linhartova značka, Zveza kulturnih organizacij Slovenije
Zlata festivalska maska, 22. Festival dramskih amaterjev Jugoslavije

1982
Zlata ptica, Zveza socialistične mladine Slovenije
Nagrada Sklada Staneta Severja za študente igre, Škofja Loka

1992
Nagrada Sklada Staneta Severja, Škofja Loka

1999
Nagrada Veljka Maričiča, 6. Mednarodni festival malih odrov, Reka

2000
Nagrada Prešernovega sklada, Ljubljana

2002
Zlata školjka (ob dvestoti ponovitvi uprizoritve Bužec on, bušca jaz), 9. Primorski poletni festival

2003
Žlahtna komedijantka, 12. Dnevi komedije, Celje

2004
Nagrada Umberta Sabe, 7. mednarodni literarni natečaj Trieste Scritture di Frontiera

2007
Borštnikova nagrada, 42. Borštnikovo srečanje, Maribor

2008
Mir in prijateljstvo med narodi, 9. Mednarodni radijski festival v Esfahanu

2009
Žlahtna komedijantka 18. Dnevi komedije, Celje

2010
Nagrada Alojza Kocjančiča (za ohranjanje jezikovnega izročila in jezika slovenske Istre), Obalne občine

2011
Vesna za najboljšo stransko žensko vlogo, 14. Festival slovenskega filma, Portorož

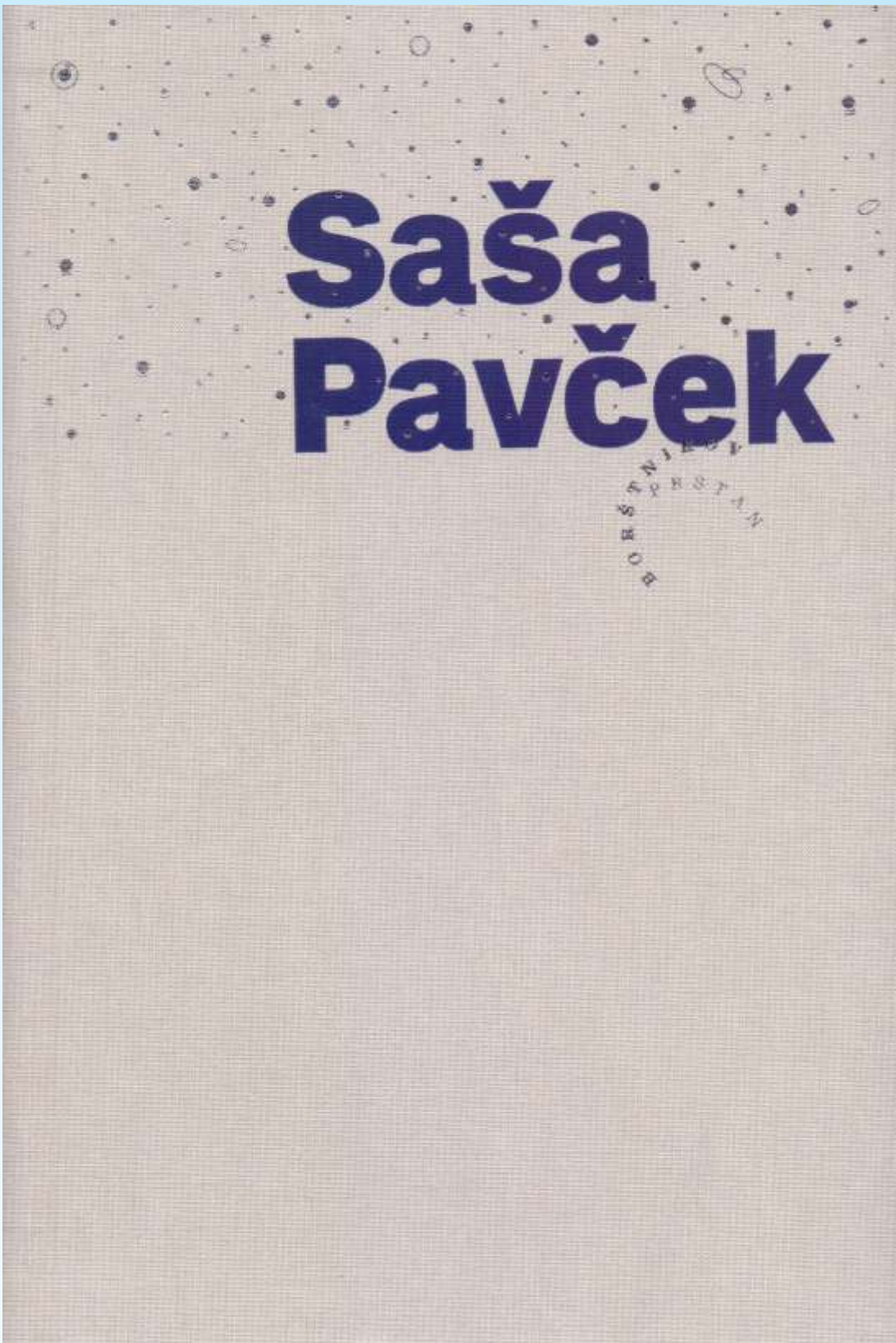
2012
Posebno priznanje strokovne žirije Mednarodni filmski festival v Aubagnu

2017
Borštnikov prstan, 52. Borštnikovo srečanje, Maribor

2019
Nagrada publike za najboljšo predstavo Festivala Kropa

Tone in Saša Pavček na podelitvi Prešernove nagrade, 2000

Saša Pavček. Zbirka Borštnikov prstan, 2018

Vinko Möderndorfer: Igralec je čudež
(ob prejemu Borštnikovega prstana)

Igralec je čudež! Prav poseben čudež življenja. Nekdo, ki je življenje posvetil temu, da bi skozi njegovo telo, skozi njegov glas, skozi njegove misli zaživeli drugi ljudje, ki bi potem plemenitili nekoga tretjega, se pravi gledalca.

Igralec je nekako kreativen vezni člen med pesnikom in gledalcem. Pravzaprav je več kot samo to. Je *pesnik* med pesnikom in gledalcem. Pesnikovo pesem oživi s pesmijo svojega živega telesa in tako ustvari novo pesem.

Tako sem čutil vedno, kadar sem na odru gledal igralko Sašo Pavček. Pravzaprav smo na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo skupaj odraščali v gledališke ustvarjalce. Z Markom Pavčkom, Sašinim bratom in slovenskim pesnikom vseh mladih generacij, sva bila sošolca. Saša pa naša malo mlajša igralska kolegica. Se preden sem jo zares videl na odru, v vsem žaru njenega mladostnega talenta, sem občudoval njen značaj. Vedno je bila malce zadržana, skoraj otožna, pa hkrati zelo zanesljiva, točna in predvsem izjemno pronicljiva. Pa ni bila samo to. Kadar je bila priložnost, se je iz zadržane punce spremenila v razigrano in duhovito žurerko. Vedno se mi je zdelo, in tudi danes tako mislim, pa je minilo od takrat skoraj štirideset let, da se v Saši Pavček skriva cela paleta razpoloženj, ki jih igralka obvladuje z neizmerno virtuosnostjo, kot obvladuje dober pianist tehniko igranja, s katero lahko potem ustvarja nova občutja glasbe.

Saša Pavček, prejemnica Borštnikovega prstana, 29. oktober 2017

Borštnikov prstan

Z Ivanka Mežan ob svečani podelitvi Borštnikovega prstana, 2017

Portret, 2017
Foto: Peter Uhan